

YURAK ISHEMIK KASALLIKLARI ASORATLANGANDA DAVOLASH TAKTIKASI

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Termiz filiali Ichki kasalliklar, Oilaviy shifokorlikda terapiya
XDT va Gemoyologiya kafedrasida assistenti **Xidirova Nigora Xolmirzayevna**
nigoraxolmirzayevna@gmail.com

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Termiz filiali Davolash fakulteti talabasi **Shomirzayev**
Asilbek Akramovich asilbekshomirzayev35@gmail.com

Annotatsiya:

Yurak ishemik kasalligi (YIK) — bu yurak mushagining kislorod bilan ta'minlanishi yetishmovchiligi tufayli kelib chiqadigan surunkali yoki o'tkir holat bo'lib, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda o'limning yetakchi sabablaridan biridir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili 17 milliondan ortiq kishi yurak-qon tomir kasalliklari, xususan YIK sababli hayotdan ko'z yumadi. Ayniqsa, YIK asoratlanganda – miokard infarkti, aritmiyalar, yurak yetishmovchiligi, kardiogen shok kabi holatlar vujudga kelganda, bemorning hayotiga tahdid keskin ortadi. Bunday hollarda tezkor, individual va bosqichli davolash taktikasi muhim ahamiyat kasb etadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda yurak ishemik kasalliklari umumiy o'lim sabablarining 35–40 foizini tashkil qiladi. Shu boisdan bu kasalliklarni erta aniqlash va asoratlar paytida to'g'ri davolash strategiyasi dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Kalit so'zlar Yurak ishemik kasalligi, miokard infarkti, aritmiya, yurak yetishmovchiligi, kardiogen shok, davolash taktikasi, antikoagulyantlar, stentlash, rehabilitatsiya.

1. Miokard infarkti

Miokard infarkti — YIKning eng og'ir va keng tarqalgan asoratidir. Odatda koronar arteriyaning tromboz bilan to'silishi natijasida yuzaga keladi. Davolashning asosiy bosqichlari:

- Dorivor davo: aspirin, klopidogrel, heparin, morfin, nitratlar, beta-blokatorlar.
- Intervensiya: koronar angiografiya asosida perkutan koronar intervensiya (PCI), ya'ni stentlash.
- Trombolitik davo (PCI imkoni bo'lmasa): alteplaza, streptokinaza.

Davolash algoritmi:
Bemor shikoyatlari → EKG → Biomarkerlar → STEMI/Non-STEMI aniqlash →
→ Trombolitik davo yoki PCI → Antitrombotsitar terapiya → Monitoring va rehabilitatsiya.

2. Yurak yetishmovchiligi

YIK fonida yurakning nasos funksiyasi pasayib, o'tkir yoki surunkali yurak yetishmovchiligi rivojlanadi. Bunday holatda:

- AYaP inhibitorlari (enalapril, ramipril)
- Beta-blokatorlar (bisoprolol, metoprolol)
- Diuretiklar (furosemid, spironolakton)
- ARNI preparatlari (sakubitril/valsartan – zamonaviy yondashuvda)
- Kislorod terapiyasi va suyuqlik cheklovi qo'llaniladi.

3. Aritmiyalar

Yurakning ritm buzilishlari, xususan ventrikulyar taxikardiya yoki fibrillyatsiya hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin. Davolash:

- Antiaritmiklar: amiodaron, lidokain

- Elektroimpuls terapiya (EIT) — ventrikulyar fibrillyatsiya bo'lsa.

4. Kardiogen shok

Bu holat yurak chiqaruvchi funksiyaning keskin pasayishi bilan kechadi. Davolash zudlik bilan reanimatsion choralarni talab qiladi:

- Inotrop davo: dopamin, dobutamin
- Vazopressorlar: norepinefrin
- Mexanik yordam: intraaortal ballonli kontrapulsatsiya, LVAD (kam hollarda)
- Sun'iy nafas oldirish – hipoksiya bo'lsa.

5. Reabilitatsiya va ikkilamchi profilaktika

Miokard infarktidan so'ng reabilitatsiya jarayoni yurak mushagini tiklash va yangi asoratlarni oldini olishda muhim hisoblanadi:

- Individual jismoniy yuklama dasturi
- Psixologik qo'llab-quvvatlash
- Antilipid preparatlar (statinlar)
- Qayta yurakni baholash va dozani moslashtirish
- Sog'lom turmush tarzini rag'batlantirish

1. Miokard infarkti davolash algoritmi

Shikoyatlar + *EKG* + *Biomarkerlar* →
 → *STEMI aniqlansa* → *Tezkor PCI* →
 → *Stentlash* + *Antitrombotsitar terapiya* →
 → *Monitoring* → *Reabilitatsiya*

2. Yurak yetishmovchiligi bosqichma-bosqich davolash yondashuvi

I daraja: ACEI yoki ARB →
II daraja: + Beta-blokator →
III daraja: + Diuretik + Spironolakton →
IV daraja: + ARNI yoki yurak transplantatsiya ko'rib chiqiladi

Shuningdek, amaliyotda ishlatilayotgan zamonaviy texnologiyalar – masalan, 3D mapping tizimi bilan aritmiya ablyatsiyasi yoki uzoq muddatli stentlar – yurak-qon tomir asoratlarni samarali boshqarishda keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Xulosa

Yurak ishemik kasalligi asoratlanganda to'g'ri va o'z vaqtida tanlangan davolash taktikasi bemorning hayotini saqlab qolishda muhim rol o'ynaydi. Har bir asoratning o'ziga xos klinik manzarasi va patofiziologiyasi borligi sababli, unga nisbatan individual yondashuv zarur. Dorivor terapiya, intervensiya usullari va reabilitatsiya birgalikda olib borilgandagina maksimal natijaga erishish mumkin. Barcha bemorlarda hayot tarzini o'zgartirish (parhez, jismoniy faollik, stressni kamaytirish) profilaktikaning ajralmas qismi bo'lib qoladi.

Shuningdek, zamonaviy klinik protokollarni bilish, shoshilinch holatlarda tezkor qaror qabul qilish va multidisiplinar yondashuvni qo'llash — davolovchi shifokorlar oldidagi asosiy

vazifalardandir. Bu borada yosh mutaxassislarning yetarli bilim va malakaga ega bo'lishi kelajakdagi yurak-qon tomir kasalliklari bilan kurashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi, "Yurak qon-tomir kasalliklarini davolash bo'yicha klinik yo'riqnomalar", 2023-yil.
2. ESC Guidelines 2020 – European Society of Cardiology. Management of acute coronary syndromes.
3. Braunwald's Heart Disease, 11th edition, Elsevier, 2019.
4. A.Z. Galyavich, Kardiologiya. Darslik, Moskva, GEOTAR-Media, 2021.
5. Harrison's Principles of Internal Medicine, 20th edition. McGraw-Hill Education, 2018.

